

Hulpjes bij het determineren-III

Zweefvliegproblemen?

Voor het zweefvliegenproject is het van belang dat determinaties zo betrouwbaar mogelijk gebeuren, en dat bovendien iedereen de soorten op dezelfde manier determineert. Vandaar dat de zweefvliegencommissie in deze rubriek iedere keer aandacht wil geven aan groepen zweefvliegen die niet altijd even makkelijk te determineren zijn. Na *Leucozona*, *Eristalis* en *Eupeodes* volgt hier nu in deel III een gedeelte van het grote geslacht *Cheilosia*. Tip: stop een kopie in je tabel en determineer zoveel mogelijk beesten in het veld! Misschien vind je aanvullende veldkenmerken.

Voor onopgeloste problemen kunnen je je wenden tot de 'helpdesk'

Wouter van Steenis: w.vansteenissen@natuurmonumenten.nl

Theo Zeegers: kaderondersteuning@fietzersbond.nl (vermeld in het subject: Theo)

Determinatie van *Cheilosia*'s in de *bergenstammi*-groep

INLEIDING

De herkenning van soorten in het genus *Cheilosia* is een van de grotere uitdagingen voor een zweefvliegliefhebber. In een aantal gevallen is de soortstatus en het soortonderscheid gewoon nog niet goed uitgekristalliseerd (bijv. *Ch. vernalis* / *rotundiventris*). Deze gevallen vergen verdere studie. In andere gevallen is in de literatuur de variabiliteit van de soorten onderschat, waardoor er met enige regelmaat minder betrouwbare kenmerken opgevoerd worden. Soms is dit veroorzaakt door een gebrek aan materiaal, soms doordat de soort geografische variatie vertoont. Daarnaast zijn de kenmerken bij de mannetjes soms anders dan bij de vrouwtjes, doordat er een vrij sterke seksuele dimorfie is.

In de loop van 1999 kwamen meerdere problemen met de herkenning van de *Cheilosia*'s uit de *bergenstammi*-groep boven water. Bestudering van veel materiaal leerde dat er zelfs bij doorgewinterde zweefvliegkenners onvoldoende kennis over deze groep aanwezig was om tot betrouwbare determinaties te kunnen komen (dit gold zeker ook voor de auteur). De ambitie was om na een grondige studie een verbeterde tabel voor de *bergenstammi*-groep te presenteren. Dat nu bleek gaandeweg te ambitieus, omdat de problemen zich naar andere groepen (*proxima*, *vernalis*, *pagana*) vertakte. Een werkbare tabel voor de soorten uit de *bergenstammi*-groep zou feitelijk een herschrijving van vrijwel de gehele *Cheilosia*-tabel vergen. Daarom bespreek ik hier de *bergenstammi*-groep soort voor soort, in de hoop dat de lezer zijn weg dan beter door de bestaande tabellen kan vinden. Een kort handvat voor de lezer is wel aanwezig in de vorm van een kruistabel van de meest cruciale kenmerken achteraan dit artikel. Voor de details en alle nuances is het echter nodig de tekst in zijn geheel goed te raadplegen. Voor de determinatie is de kruistabel een handig handvat, maar niet meer dan dat.

Op grond van recente ervaringen met de *Nigrocheilosia*-groep verwacht ik dat er nog goede nieuwe kenmerken te vinden zijn. Met uitzondering van de kleur van de sprietborstel (karakteristiek voor *Ch. chlorus*) doe ik dat hier niet. Dit verhaal bevat dan ook

zeker niet de laatste wijsheid die er over *Cheilosia* te melden is. Claussen is al jaren hard aan een revisie van het genus *Cheilosia* aan het werken. Het is dus met smart wachten op zijn publicaties.

WAT IS DE BERGENSTAMMI-GROEP?

Hoewel de *bergenstammi*-groep een tamelijk homogene groep binnen de *Cheilosia*'s vormt, blijkt het erg lastig deze groep eenduidig te omschrijven. De groep is ongetwijfeld onderling nauw verwant. Voor zover bekend leven de larven in stengels van composieten. Op dit moment wil ik voor het begrip van de lezer de *bergenstammi*-groep pragmatisch neerzetten.

De *bergenstammi*-groep bestaat uit *Cheilosia*'s met de volgende kenmerken:

- ogen eenkleurig behaard, doorgaans licht (maar zeer kort bij vrouwtje *uviformis*)
- geen (afstaande) beharing op het gezicht naast de middenknobbel
- buikplaatjes onbestoven, glanzend zwart (m.u.v. *uviformis*).
- poten tweekleurig
- tenminste de achterknobbels en doorgaans ook het schildje met borstels (m.u.v. van *chlorus* en losse individuen van andere soorten).
- sprietborstel kaal of minutieus behaard, nooit ruig.

In de regel zijn de mannetjes kleiner en vooral slanker en langer behaard dan de vrouwtjes van dezelfde soort. De beharing van de mannetjes op het achterlijf is goudgeel en soms tamelijk lang (*bergenstammi*). Vrouwtjes hebben nooit de beharing op het achterlijf in bandjes staan (hetgeen wel in de *proxima*-groep regel is). Tot de *bergenstammi*-groep behoren, in afnemende grootte:

Ch. fraterna - *lenis* - *chlorus* - *bergenstammi* - *uviformis* - *praecox*.

Ch. uviformis is bij de oudere lezer nog beter bekend onder de naam *argentifrons*.

Wat betreft de kleur van de oogbeeharing: dit vergt een nauwkeurige observatie bij goed licht. Soorten uit de *vernalis*-groep hebben tweekleurige oogbeeharing: boven donker, onder licht. Bij deze soorten ziet men dus een duidelijke grens tussen de twee kleuren beharing. Bij de *bergenstammi*-groep is deze grens afwezig, waaruit blijkt dat de oogbeeharing eenkleurig is. Deze

oogbeharings is doorgaans licht. Eenkleurig donkere oogbeharings komt slechts bij een enkele soort voor, te weten bij het mannetje van *Ch. lenis* en *chlorus*. Bij *Ch. carbonaria*, die ik tot de *vernalis*-groep reken, is de lichte oogbeharings zeer sterk gereduceerd tot afwezig.

VARIABILITEIT

Bestaande tabellen voor *Cheilosia* maken dankbaar gebruik van de volgende kenmerken:

- borstels op de achterrands van het schildje aan of afwezig
- kleur van de poten, met name scheen III, en het derde antennelid.
- oogbeharings.
- seksuele dimorfie

Deze kenmerken blijken in deze studie binnen een soort variabel te kunnen zijn.

Van het eerste kenmerk was dat al bekend. Zo heeft met name *Ch. fraterna* vaak geen duidelijke borstels op het schildje (wat wel zou moeten). Ikzelf zag ook een enkele *bergenstammi* zonder borstels. Mijn advies is om dit kenmerk conservatief te gebruiken: als je borstels ziet zijn ze er dus zeker wel, als je ze niet ziet hadden ze er wellicht toch horen te zijn.

Verschillende auteurs hebben terecht aangegeven dat de aanwezigheid van borstels op de achterknobbels aanzienlijk betrouwbaarder is. Toch zag ik een vrouwtje *fraterna* waarbij ook deze borstels ontbraken. Omgekeerd kunnen er bij *chlorus* langere zwarte haren tussen de gele staan, die als borstels aangemerkt zouden kunnen worden.

Figuur 55 en 56: voorbeeld van een schildje met zeer korte haren en lange borstels (55) en een schildje met lange haren, zonder borstels (56) uit: Barendregt, 1991.

Ook de grootte van de donkere ring op een overigens gele scheen III blijkt binnen een soort sterk te kunnen variëren. Zo kan deze ring bij *Ch. praecox* zeer breed zijn (meer dan de helft van de scheen innemend) tot geheel afwezig! Mijn advies is dan ook bij het determineren van deze *Cheilosia*'s de kleur van de achterscheen slechts als aanvullend kenmerk te gebruiken. Hoewel het onderscheiden van *fraterna* en *bergenstammi* op de grootte van de zwarte ring op scheen III in 95 % tot juiste determinaties leidt, kunnen de soorten hieraan niet met zekerheid onderscheiden

worden. Ook het onderscheid tussen *chlorus* en *fraterna* op grond van dit kenmerk lijkt me onmogelijk.

De oogbeharings is variabel zowel in kleur als in lengte. Over de kleur zei ik hierboven al wat. Bij de mannetjes *chlorus* is de oogbeharings donkerder dan bij *bergenstammi*, maar aanzienlijk lichter dan bij *lenis*. Bij mannetjes *fraterna* komt zowel lichte als 'bruine' (zoals bij *chlorus*) oogbeharings voor. Bij de vrouwtjes heb ik uitsluitend witte oogbeharings aangetroffen.

Ook de lengte van de oogbeharings is binnen een soort nogal variabel. *Ch. lenis* heeft echt opvallend lange oogbeharings. Bij *chlorus* is de oogbeharings langer dan bij *fraterna*, maar dit is zonder grote referentiecollectie niet te zien. Overigens merk ik op dat ook binnen de *vernalis*-groep de lengte van de oogbeharings sterk varieert. En bij enkele vrouwtjes die ik als *vernalis*-achtig beschouw is het verschil in kleur tussen de donkere en lichte oogbeharings nauwelijks te zien.

Tenslotte zien bij een aantal soorten de vrouwtjes er anders uit dan de mannetjes. De seksuele dimorfie is het sterkst ontwikkeld bij *Ch. uviformis*, waarvan men het mannetje licht met die van *bergenstammi* kan verwaren, maar het vrouwtje veel meer op *praecox* of zelfs *pagana* lijkt. Bij het raadplegen van een referentiecollectie is het dan ook van het grootste belang om mannetjes met mannetjes en vrouwtjes met vrouwtjes te vergelijken.

DANKWOORD

Dankzij de vrijlenigheid van vele zweefvliegkenners had ik gedurende mijn kerstvakantie de beschikking over een grote hoeveelheid materiaal, zonder welk het schrijven van dit artikel absoluut onmogelijk geweest zou zijn. Mijn dank hiervoor gaat uit naar Wouter van Steenis, Menno van Zuijlen, Mark van Veen, John Smit en Vincent Kalkman. Nuttig commentaar met de opzet van de kruistabel kwam van Mark van Veen. Willem Renema verschaft belangrijke informatie over zijn *Ch. chlorus* en John Smit over *Ch. pagana*.

Theo Zeegers

BESPREKING VAN DE SOORTEN

Op de volgende pagina's bespreek ik de soorten uit de *bergenstammi*-groep en een aantal soorten die daarmee verwand zouden kunnen worden. Bij iedere soort geef ik aan:

- karakteristieke kenmerken beide geslachten / man / vrouw
- variabiliteit
- soorten waarbij mogelijk verwarring kan optreden
- voorkomen, vliegtijd en biologie in Nederland (voorlopig !)

Cheilosisia bergenstammi

Beide sexen: Ogen duidelijk eenkleurig licht behaard, zij het bij het vrouwtje iets korter. Derde antennelid oranje, rond. Sprietborstel donker. Schildje in de regel met borstels. Dij III van onderen iets aan de voorzijde met een rij sterke doortjes. In ons land scheen III met een donkere ring. Meerdere tarsleedjes oranje. Buikplaatjes onbestoven, zwart. De vleugel is op het top 2/3-deel iets bruinig, aan de basis ontbreekt deze kleuring, waardoor de basis wittig afsteekt. Dit is bij het vrouwtje duidelijker dan bij het mannetje. Middenknobbel tamelijk fors, in vooraanzicht nogal breed (bijna zoals bij *proxima* / *scutellata*).

Man: tamelijk slank, lang afstaand goudgeel behaard.

Vrouw: breder, maar niet zo breed als vrouwtje *fraterna*. Breder en doorgaans ook forser dan het mannetje.

Variabiliteit: In uitzonderlijke gevallen lijken de borstels op het schildje te ontbreken. Scheen III kan ook bij ons een slecht ontwikkelde donkere ring hebben.

Verward met: *fraterna*, *chlorus*, *uviformis*, *vernalis*-groep.

Zeker voor het vrouwtje zijn de doorns onder dij III karakteristiek. Hier dus altijd naar kijken!

Voorkomen: tamelijk gewoon in de duinen en lokaal in het binnenland op groeiplaatsen van de voedselplant, Jacobskruiskruid. In Limburg klaarblijkelijk zeldzaam. Van het voorkomen in het kustgebied op andere kruiskruidsoorten (Water-, Smalbladig-) is mij niets bekend. *Bergenstammi* heeft per jaar twee generaties: begin mei - eind juni & midden juli - begin september. In het vroege voorjaar (voor 5 mei) is *bergenstammi* zeldzaam. Waarnemingen uit die periode betreffen relatief vaak andere soorten (*praecox*, *uviformis* en in Zuid-Limburg mogelijk ook *lenis*).

Titel:
(CHILBER2.TXT: CHILBERG)
Gemaakt door:
(EISKAAR)
Voorbeeld:
Deze EPS-figuur is niet opgeslagen
met een ingesloten voorbeeld.
Commentaar:
Dit EPS-bestand kan worden afgedrukt
op een PostScript-printer, maar niet
op een ander type printer.

De waarnemingen van *Ch. bergenstammi*. (Bron: databank Nederlandse Zweefvliegen)

Cheilosisia fraterna

Beide sexen: meeste kenmerken als bij *Ch. bergenstammi*. De soort is evenwel forser en vooral breder. De antennes kunnen deels donker zijn, de sprietborstel is geheel donker. De middenknobbel is nogal variabel, doorgaans duidelijk ontwikkeld maar niet zo breed als bij *bergenstammi*. Het borststuk is kort geel behaard. De beharing is korter dan bij *bergenstammi*. Vaak is er zwarte beharing tussen de vleugelinplantingen en op het schildje, soms zelfs een compleet veld. Regelmatig ontbreekt evenwel de zwarte beharing volledig. Scheen III is geel met een donkere veeg die nooit een complete ring vormt. Schildje met of zonder borstels op de achterrand, borstels op de achterknobbels altijd aanwezig (1 uitzondering gevonden). Vleugel egaal iets gebruint.

Mannetje: aanmerkelijk breder en korter behaard dan *bergenstammi*, verwarring eigenlijk niet mogelijk. Tarsen in de regel grotendeels donker. Dij III met een dichte rij van borstelachtige haren aan de onderzijde. De oogbeeharing is meestal licht, maar kan ook tamelijk donker zijn (als bij *chlorus*, zie aldaar).

Vrouwtje: Dij III onderop zonder doortjes. Oogbeeharing altijd geheel licht. Opvallend breed gebouwd.

Variabiliteit: het aantal zwarte haren op het borststuk, de grootte van de zwarte vlek op scheen III, de borstels achterop het schildje en bij het mannetje de kleur en lengte van de oogbeeharing is nogal variabel bij deze soort.

Verward met: *chlorus*, *bergenstammi*.

Voorkomen: een soort van natte biotopen (moerassen, natte weilanden), die men vaak tussen de *Ch. albitarsis* op boterbloemen kan vinden. Op dergelijke plaatsen tamelijk gewoon, maar meestal niet in grote aantallen. Voor zover mij bekend eigenlijk nergens tezamen met *bergenstammi*. Maar een generatie per jaar: eind april - midden juni. Beesten uit augustus zijn nooit *fraterna*, maar *bergenstammi*.

Cheilosisia uviformis (= *argentifrons*)

Soort met een sterke seksuele dimorfie!

Beide sexen: Buikplaatjes zilverglanzend bestoven. Zeker de eerste 2-3 leedjes van voor- en middel-tarsen geel.

Man: Ogen duidelijk behaard. Voorhoofd geheel dicht zilverig bestoven. Zelfs onder verschillende gezichtshoeken is de bestuiving in het midden niet dunner dan tegen de oogranden. Derde antennelid langwerpig, aanzienlijk langer dan breed, rood. Lichaam tamelijk langwerpig en lang afstaand geel behaard (een kleine *bergenstammi*). Dij III van onderen met doortjes (die evenwel iets minder duidelijk zijn dan bij *bergenstammi*).

Vrouw: Ogen nauwelijks behaard, lijken kaal. Derde antennelid opvallend groot, vrijwel cirkelrond, en geeloranje van kleur. Dij III geheel zonder doortjes aan de onderzijde. Het vrouwtje is opvallend slank gebouwd, eigenlijk net zo slank als het mannetje (maar veel kaler).

Variabiliteit: Scheen III is vaak geel met een donker veegje, maar kan ook geheel geel zijn of juist een duidelijke donkere ring hebben.

Ch. uviformis wordt verward met: *fraterna*, *bergenstammi*, *praecox* (man); *rufimana* (beide geslachten); *pagana* (vr.), "species A" (Stubbs, 1983) [hoewel Stubbs deze konklusie zelf niet trekt, lijkt het me meer dan aannemelijk dat species A niets anders is dan een *Ch. uviformis* met relatief donkere achterschenen].

Hoewel de soort eigenlijk zeer karakteristiek is, vindt men haar vaker onder *bergenstammi* en *praecox* (man) en *pagana* (vr.) dan onder het juiste etiket.

Zou volgens Torp niet in Denemarken voorkomen, alwaar *rufimana* niet zeldzaam zou zijn. De Europese verspreiding doet vermoeden dat beide soorten in Denemarken met elkaar verward zijn, maar dat zou expliciet nagegaan moeten worden.

Door de zilverglimmende buikplaatjes worden exemplaren van deze soort veelvuldig (en begrijpelijk) in de *proxima*-groep geplaatst. Doordeterminerend komt met dan uit op *rufimana* (voor verschillen zie aldaar). De vrouwtjes lijken door de vrijwel kale ogen en het grote oranje derde antennelid soms verbazingwekkend veel op *Ch. pagana*. Het derde antennelid is bij vrouwtje *pagana* evenwel nog veel groter en bovendien niet cirkelrond, maar iets langwerpiger. De mate waarin het derde antennelid bij *pagana* langwerpig is blijkt overigens nogal variabel (met dank aan John Smit). Met de tabel van Van der Goot kan men derhalve op *Ch. rotundicornis* komen.

Voorkomen: *Ch. uviformis* komt in ons land in ieder geval voor in de duinen, in het laagveengebied in West-Nederland en in Zuid-Limburg. In het Vechtplassenengebied komt de soort voor in open terreinen en vliegt daar op boterbloemen (typisch *fraterna*-biotoop, maar soort kleiner, inderdaad denk je eerst aan *pagana* en laat je ze bijna vliegen...). Ook in de duinen lijkt de soort niet zeldzaam en zou daar in typisch *bergenstammi*-biotoop gevonden kunnen worden.

Mark van Veen vindt mannetjes van deze soort bij Westbroek mannetjes zwevend ongeveer 5 meter van rand van bos op laagveen en ook Stubbs meldt in zijn tweede appendix op Hoverflies dat de mannetjes hoog tussen de bomen zweven.

Een echte voorjaarssoort: vliegt van half april - eind mei.

Cheilosia praecox

Beide sexen: een kleine, erg slanke en weinig behaarde *Cheilosia*. Derde antennelid langwerpig, duidelijk (maar niet veel) langer dan breed, van boven verdonkerd. Dij III zonder opvallende doorntjes (sommige mannetjes hebben daar enkele borstelhaartjes). Scheen III in de regel met een sterke donkere band. Buikplaatjes onbestoven, zwart. Middenknobbel in zij aanzicht laaggeplaatst en weinig vooruitstekend.

Mannetje: voorhoofd alleen langs de oorgand zilverig bestoven. Achterlijk spaarzaam behaard.

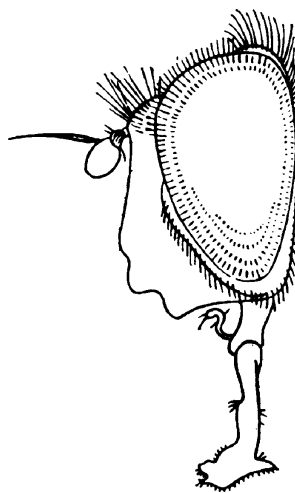
Vrouwtje: eigenlijk weinig van het mannetje verschillend. Het achterlijf dus opmerkelijk slank, veel slanker dan alle andere soorten muv. *uviformis*. Het derde antennelid is iets minder langwerpig.

Variabiliteit: Het derde antennelid is doorgaans duidelijk donker van boven, maar kan ook tamelijk rood zijn. De vorm van het derde antennelid is en blijft karakteristiek (komt verder alleen bij man *uviformis* voor).

Scheen III heeft in ons land in de regel een zeer duidelijke donkere ring. Buitenlandse exemplaren (Polen) hebben geheel gele achterschenen. Sommige mannetjes hebben enkele borstelhaartjes onderop dij III.

Verward met: *uviformis* (man), *bergenstammi* (man).

Voorkomen: *praecox* kan overal in het binnenland aangetroffen worden. De soort komt ook voor in de duinen. De soort is doorgaans zeldzaam, maar in sommige jaren ineens in enige aantallen te vangen. Het is een soort van het einde van het vroege voorjaar: midden april - midden mei. De soort is op laatbloeiende wilgen te vangen, maar heeft er ook nogal een handje van om 'zomaar' aan een bosrand te zweven.

Figuur: Kop van *Ch. praecox* mn, getekend met tong.
Tekening uit: Van der Goot, 1981.

Cheilosia chlorus

Een problematische soort waar die in de literatuur niet even eenduidig beschreven is. Veel exemplaren die in de collecties onder 'chlorus' staan behoren mij inziens tot *fraterna* of, in het geval van buitenlandse exemplaren, tot andere (mogelijk nog onbeschreven) soorten.

Ik baseer mijn beschrijving op een kleine serie exemplaren uit Oost-Polen.

Beide sexen: lijken sterk op *fraterna*, maar verschillen door:

- het ontbreken van borstels op de achterrand van het schildje en de achterknobbels
- de sprietborstel die aan de basis duidelijk oranje gekleurd is.

Het laatste kenmerk werd al gegeven door Sack in Lindner, zonder dat hij overigens het belang daarvan onderstreepte. Omdat in uitzonderlijke gevallen de borstels op de achterknobbels bij *fraterna* ontbreken, is de kleur van de sprietborstel mijns inziens het cruciale kenmerk. Bij sommige mannetjes is de oranje kleur aan de basis van de sprietborstel minimaal en moeilijk zichtbaar. Tot nu toe is de oranje basis van de sprietborstel bij de vrouwtjes altijd duidelijk te zien en tamelijk opvallend. Bij typische exemplaren is de middenknobbel zeer laag geplaatst en steekt weinig naar voren uit (herinnert aan *praecox*).

Scheen III met een donkere ring die ongeveer de helft van de scheenlengte inneemt. Deze ring is evenwel niet altijd duidelijk gesloten.

Mannetje: ogen bruinig behaard, beharing langer dan de breedte van het derde antennelid. De borstels onderaan dij III zijn korter dan bij *fraterna* (observatie Willem Renema). Borststukrug lang afstaand gelig behaard (meer als *bergenstammi* dan als *fraterna*).

Vrouwtje: ogen wit behaard. Dij III zonder borstels aan de onderzijde (als *fraterna*).

Variabiliteit: hoewel de donkere ring op scheen III in de regel veel groter is dan bij *fraterna*, is het mijns inziens niet mogelijk beide soorten op dit kenmerk te onderscheiden. Zoals al gezegd is de oranje kleur van de sprietborstel met name bij de mannetjes soms moeilijk zichtbaar.

Voorkomen: is aan herziening toe. In collectie Willem Renema zeker twee mannetjes uit Zuid-Limburg, eerste helft van mei. Alle exemplaren van buiten Zuid-Limburg blijken tot nu toe steeds *fraterna*.

Cheilosia lenis

Ogen opvallend lang behaard, veel langer dan bij alle andere soorten. Antenne feloranje, sprietborstel donker. Meerdere tarsleedjes van voor en middenpoot oranje. Achterscheen met een brede donkere ring. Schildje met veelal gele borstel-haren, soms lastig te zien.

Man: Ogen donker behaard. Dij III onder met dorentjes en een tiental zeer lange haren. Ook aan de bovenzijde aan de top een plukje opvallend lange haren. Borststuk geel behaard met zwarte haren aan de zijkant. Achterlijf met langs de zijnaad aan de achterrand van de segmenten zwarte beharing.

Vrouwtje: Ogen licht behaard. Dij III van onderen met enkele stekelachtige haren die in borsteltjes overgaan (minder duidelijk ontwikkeld dan bij *bergenstammi*). Borststuk en achterlijf geel behaard.

Voorkomen: Zuid-Limburg, voorjaar.

Cheilosia rufimana

Beide sexen: Grote en groenige *Cheilosia*. Oogbehaaring geheel licht. Derde antennelid rond, rood. Buikplaatje dof door bestuiving. Schildje met sterke borstels. Poten donker: scheen III tot en met de top donker, slechts aan de basis voor ongeveer een-kwart licht, tars I & II donker met slechts het eerste lid licht.

Mannetje: stond mij niet ter beschikking, overgenomen uit de literatuur. Voorhoofd zou sterk zilverig bestoven zijn, klaarblijkelijk ongeveer als bij man *uviformis*.

Vrouwtje: achterlijf met witte (zeker geen gele) beharing die in bandjes geconcentreerd staat (zoals bij *proxima*). Sprietborstel kaal (geen beharing te zien met 40 x). Dij III van onderen tegen de top met een 8 a 10 duidelijke borsteltjes.

Voorkomen: Niet (bekend) uit Nederland. In Zuidoost-Belgie geregeld gevangen in het voorjaar. Vroeger of later in Zuid-Limburg te verwachten!

Verward met: *uviformis*, *proxima*.

Bij *uviformis* zijn de poten evenwel aanzienlijk lichter van kleur (met name tarsen en scheen III) en heeft het mannetje een langwerpige derde antennelid (MvV: *beharig ogen*?). Het vrouwtje van *uviformis* mist de 'proxima'-haarbandjes die bij *rufimana* aanwezig zijn en heeft vrijwel kale ogen. Verder is *rufimana* een grote, forse soort terwijl het vrouwtjes van *uviformis* juist opvallend slank is.

Sommige exemplaren van *proxima* hebben een bruinig of zelfs oranje derde antennelid. Dergelijke exemplaren komen met de klassieke tabellen ten onrechte op *rufimana* uit. Het onderscheid is dan als volgt:

-) Sprietborstel duidelijk ruig, haartjes op de sprietborstel meer dan de helft van de dikte van de sprietborstel aan de basis, zichtbaar met 25 x vergroting.

Man: voorhoofd zwart, onbestoven.

Vrouwtje: dij III onderaan geheel zonder borsteltjes. -> *Cheilosia proxima*

-) Sprietborstel vrijwel kaal, beharing met 40 x vergroting nauwelijks zichtbaar.

Man: voorhoofd (in de regel) geheel grijs bestoven

Vrouwtje: dij III onderaan tegen de top met 8 a 10 duidelijke borsteltjes.

-> *Cheilosia rufimana*

Cheilosia pagana

Opgenomen omdat het vrouwtje van *Ch. uviformis* geregeld als 'gekke *pagana*' apart gezet is. Omdat de oogbehaaring bij het vrouwtje van *uviformis* zeer kort is. Bij het vrouwtje van *pagana* is het derde antennelid evenwel nog veel groter en bovendien langwerpig. Dit laatste blijkt nogal variabel: in de regel is het derde antennelid iets langwerpig, soms anderhalf maal zo lang als breed (sterk langwerpig) en soms bijna rond.

Verward met: *uviformis* (vr.)

Kruistabel met determinatiekenmerken. Belangrijke kenmerken die vrijwel uniek zijn, zijn vet gezet.

Soort	geslacht	Onderop dij 3	Buikplaatjes	Antenne	Schildje, achterhoek-knobbels	Oogbeha-ring	Overige In-stinkers
<i>Ch. ber-gen-stammi</i>	Man	dorentjes	Onbestoven	derde antennelid vrijwel rond, rood tot felrood	Met borstels	licht	<i>Ch. vernalis</i> cs. (oogbe-haring bovenop zwart)
	Vrouw	dorentjes	Onbestoven	derde antennelid vrijwel rond, rood tot felrood	Met borstels	licht	
<i>Ch. fra-terna</i>	Man	dichte rij bor-stelachtige haren	Onbestoven	basis antenne-borstel zwart derde antennelid vrijwel rond, felrood tot bruin	Met borstels (95%), vaak slechts 1 of 2	licht-bruin	
	vrouw	geen dorentjes	Onbestoven	basis antenne-borstel zwart derde antennelid vrijwel rond, felrood	Met borstels (95%), vaak slechts 1 of 2	licht	
<i>Ch. chlorus</i>	Man	rij dorentjes	Onbestoven	basis antenne-borstel oranje derde antennelid vrijwel rond, felrood	Geen bor-stels	bruin, nog-al lang	<i>Ch. melanu-ra</i> (montaan)
	Vrouw	geen doren-tjes	Onbestoven	basis antenne-borstel oranje derde antennelid vrijwel rond, felrood	Geen bor-stels	licht	
<i>Ch. uvifor-mis</i>	Man	Kleine doren-tjes	Zilver glimmend	derde antennelid vrijwel duidelijk langwerpig, rood tot felrood	Met borstels	licht	<i>Ch. rufimana</i> (top scheen 3 en meeste tarsleedjes donker)
	Vrouw	Geen doren-tjes	Zilver glimmend	derde antennelid vrijwel rond, nog groot, rood tot felrood	Met borstels	(vrijwel) onbehaard, de enkele haren licht	<i>Ch. pagana</i> (zwarte buikplaatjes)
<i>Ch. lenis</i>	Man	Rij dorentjes	Onbestoven	derde antennelid vrijwel rond, felrood	Met gele borstels	Erg lang, zwart en dicht	<i>Ch. carbo-naria</i> (tarsen don-ker)
	Vrouw	Enkele doren-tjes	Onbestoven	derde antennelid vrijwel rond, felrood	Met gele borstels	Erg lang. wit en minder dicht dan bij mn	<i>Ch. melanu-ra</i> (montaan)
<i>Ch. prae-cox</i>	Man	Geen doren-tjes	Onbestoven	derde antenne-lid langwerpig: duidelijk lan-ger dan breed, (bruin)rood	Met borstels	licht	<i>Ch. vernalis</i> cs. (oogbe-haring bovenop zwart)
	Vrouw	Geen doren-tjes	Onbestoven	derde antenne-lid langwerpig: duidelijk lan-ger dan breed, (bruin)rood	Met borstels	licht	